

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/184678,W-Warszawie-upamietniono-oficerow-i-pracownikow-wywiaduwojskowego-II-Rzeczypospo.html>
06.05.2024, 19:05

W Warszawie upamiętniono oficerów i pracowników wywiadu wojskowego II Rzeczypospolitej

11 maja 2023 roku w Warszawie została odsłonięta tablica w hołdzie osobom pełniącym służbę w strukturach wywiadowczych. W uroczystości wziął udział prezes Instytutu Pamięci Narodowej dr Karol Nawrocki.

Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej oficerów i pracowników wywiadu
wojskowego II Rzeczypospolitej – Warszawa, 11 maja 2023. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)
Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej oficerów i pracowników wywiadu
wojskowego II Rzeczypospolitej – Warszawa, 11 maja 2023. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)
Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej oficerów i pracowników wywiadu
wojskowego II Rzeczypospolitej – Warszawa, 11 maja 2023. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)
Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej oficerów i pracowników wywiadu
wojskowego II Rzeczypospolitej – Warszawa, 11 maja 2023. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)
Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej oficerów i pracowników wywiadu
wojskowego II Rzeczypospolitej – Warszawa, 11 maja 2023. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)
Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej oficerów i pracowników wywiadu
wojskowego II Rzeczypospolitej – Warszawa, 11 maja 2023. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)
Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej oficerów i pracowników wywiadu
wojskowego II Rzeczypospolitej – Warszawa, 11 maja 2023. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)
Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej oficerów i pracowników wywiadu
wojskowego II Rzeczypospolitej – Warszawa, 11 maja 2023. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Obchody, w dniu święta Służby Wywiadu Wojskowego, rozpoczęły się Mszą świętą w Katedrze Polowej Wojska Polskiego przy ul. Długiej. Po nabożeństwie szef Służby Wywiadu Wojskowego gen. bryg. Marek Łapiński oraz prezes Instytutu Pamięci Narodowej dr Karol Nawrocki odsłanili w kaplicy katedry tablicę upamiętniającą osoby pełniące służbę we wszystkich strukturach wywiadowczych II RP działających w okresie międzywojennym i podczas II wojny światowej oraz ich znaczący wkład w zwycięstwo aliantów nad Rzeszą Niemiecką i jej sojusznikami.

- Tak jak przed wojną, przed rokiem 1939, tak i dziś służba w wywiadzie wojskowym jest ogromnym zaszczytem, ale jest także wielkim zobowiązaniem wobec Polski. Dlatego cieszę się, że dzisiejsi oficerowie i Pan generał, czerpicie z przedwojennej Rzeczypospolitej, a ta tablica, ten ślad pamięci jest najlepszym tego dowodem

- mówił podczas uroczystości prezes IPN. Podkreślając zasługi funkcjonariuszy wywiadu wojskowego powiedział:

- W całym okresie międzywojennym, w latach 1918-1939 polscy wywiadowcy byli na wojnie przed wojną. Każdego dnia, każdego tygodnia i każdego miesiąca, przy zachodniej granicy Rzeczypospolitej rodził się system totalitarny niemieckiego narodowego socjalizmu, III Rzesza Niemiecka, a od wschodu Związek Sowiecki. Służba przed rokiem 1939 była więc wojną przed wojną. 260 oficerów wywiadu wojskowego sprzed września 1939 r. i tyle samo pracowników cywilnych w okresie okupacji niemieckiej, wchodziło z wojny w inne odkrycie wojny, której świat do tej pory nie znał. Ale mimo okupacji niemieckiej, mimo okupacji sowieckiej, polski wywiad wojskowy wciąż walczył ze złem na całym świecie.

Podczas uroczystości wyróżniający się żołnierze, funkcjonariusze i pracownicy cywilni SWW otrzymali medale i odznaczenia.

* * *

Służba Wywiadu Wojskowego przyjęła za dzień swojego święta 11 maja, dzień powołania w 1919 r. Oddziału II Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego. Na mocy Rozkazu nr 139 Szefa Sztabu Generalnego z dnia 9 maja 1919 r. - dokonano reorganizacji Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego, czyniąc Oddział II podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie pracy informacyjnej. W tych ramach strukturalnych polski wywiad wojskowy - niezależnie od kolejnych zmian nazw Naczelnego Dowództwa na Sztab Generalny, Sztab Główny i Sztab Naczelnego Wodza - funkcjonował w okresie międzywojennym oraz podczas II wojny światowej, odnosząc liczne sukcesy wywiadowcze i zyskując międzynarodową renomę.

Pierwszym imponującym osiągnięciem było złamanie sowieckich szyfrów i przeprowadzenie operacji dezinformacyjnej w krytycznym momencie bitwy warszawskiej. Przełomową datą

był sierpień 1920 r., kiedy por. Jan Kowalewski złamał rosyjskie szyfry. Efekty swojej pracy przedstawił szefowi Oddziału II, płk. Karolowi Bołdeskułowi, który polecił mu zorganizowanie komórki kryptoanalitycznej. Kowalewski, który pierwsze szyfry sowieckie złamał wyłącznie metodą tzw. ataku lingwistycznego, zaprosił do współpracy profesorów matematyki z Uniwersytetu Warszawskiego i Lwowskiego – Stefana Mazurkiewicza, Józefa Leśniewskiego i Wacława Sierpińskiego. Od tego czasu stosując podwójny – matematyczny i lingwistyczny – atak na szyfry, polski wywiad złamał ponad 100 kluczy szyfrowych, co pozwoliło odczytać od 3,5 do 4 tys. szyfrogramów, które pochodziły z różnego szczebla dowodzenia.

Spektakularnych sukcesów polskiego wywiadu było znacznie więcej. Jeszcze w dwudziestoleciu międzywojennym, mjr. Jerzy Sosnowski, kierujący w Niemczech placówką wywiadowczą „In.3”, zdobył dowody na to, że Republika Weimarska, unikając płacenia nałożonych na nią kontrybucji za I wojnę światową, intensywnie się zbroi, dążąc do kolejnego konfliktu zbrojnego na wielką skalę. Sosnowski pozyskał również informacje o współpracy niemiecko-sowieckiej, a także plany mobilizacyjne „Organizacji Kriegspiel”, które były planami wojny przeciwko Polsce.

Przed wybuchem II wojny światowej, ważne źródło informacji pełnił nadal wywiad radiowy. Na gruncie doświadczeń wojny polsko-bolszewickiej wyrosła polska szkoła kryptologii i kryptoanalizy. Jej wielkim sukcesem było złamanie niemieckiej maszyny szyfrującej Enigma. Niezależnie od późniejszych zasług Alana Turinga i brytyjskiego wywiadu, decydujący wkład w złamanie Enigmy miało polskie Biuro Szyfrów, a w szczególności trójka kryptologów – Marian Rejewski, Jerzy Różycki i Henryk Zygalski. Kiedy latach 1941 i 1942 r. „wilkę stada” niemieckich U-bootów dziesiątkowały konwoje płynące do Anglii, powodując, że zapasy żywności na Wyspach Brytyjskich były na wyczerpaniu, złamanie Enigmy umożliwiło przechwytywanie niemieckiej komunikacji radiowej i skuteczniejszą ochronę statków handlowych.

Już podczas II wojny światowej, polski wywiad zlokalizował niemiecki ośrodek w Peenemünde, gdzie Niemcy przeprowadzali doświadczenia z raketami V2. Informacje te umożliwiły aliantom jego zbombardowanie. W ramach operacji „Most III” polski wywiad zdobył także elementy jednego z próbnie wystrzelonych pocisków i przesłał je do Londynu.

Kpt. Kazimierz Leski, podróżując po okupowanej Europie w przebraniu niemieckiego generała, zdobył plany Wału Atlantyckiego. Ppłk Mieczysław Słowikowski pod przykrywką fabryki płatków owsianych stworzył w północnej Afryce siatkę agentów, której praca walnie przyczyniła się do sukcesu operacji „Torch”, czyli desantu aliantów w Algierii i Maroku.

W ślad za wywiadem podążali żołnierze i oficerowie tak zwanej defensywy, czyli kontrwywiadu, który w latach 1939–1945 był jednym z najlepiej zorganizowanych i najskuteczniejszych spośród służb informacyjnych aliantów. Wystarczy nadmienić, że przeszło połowa całego alianckiego dorobku wywiadowczego w II wojnie światowej stanowiła efekt działalności polskiego Oddziału II Sztabu Głównego.

- ▶ [Polecamy zapis konferencji „Wywiad i kontrwywiad Polski niepodległej i PRL”, współorganizowanej przez Instytut Pamięci Narodowej w 2022 roku](#)
- ▶ [Wystawa elementarna IPN „Złamanie szyfru Enigmy”](#)